

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

สภาพการผลิตข้าว กข 6 และการยอมรับเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานีของเกษตรกร

ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

An Adoption and Using RD6 Rice Seed from Udon Thani Rice Seed Center by Farmers in Kumphawaphi District, Udon Thani Province

สกฤษฎพงศ์ ปักสังคะณย์ (Sagitpong Paksangkana)* ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat)**

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benjamas Yooprasert)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 ตามโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6 3) การยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าว กข 6 โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6 กับสำนักงานเกษตรอำเภอกุมภวาปี ปี 2552 และใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี จำนวน 152 ราย สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย เกษตรกรมากกว่าสองในสามเล็กน้อย เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.24 ปี เข้ารับศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ โดยสามในสี่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 เฉลี่ย 13.59 ปี เหตุที่ผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 เพราะบริโภคข้าวเหนียว และแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับพันธุ์ข้าว กข 6 ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5 คน สมาชิกที่ช่วยทำนาเต็มเวลา เฉลี่ย 3 คน มีอาชีพหลัก คือ การทำนามีพื้นที่ใช้ทำนา เฉลี่ย 24.0 ไร่ ใช้ปลูกข้าวพันธุ์ กข 6 เฉลี่ย 11.5 ไร่ ของตนเองที่ใช้เงินทุนของตนเองและแหล่งอื่น มีค่าใช้จ่ายในปีเพาะปลูกเฉลี่ย 3,827.06 บาท เตรียมเมล็ดพันธุ์โดยการแช่น้ำ 12-24 ชั่วโมง ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในนา 11 กก./ไร่ กำจัดวัชพืชโดยการถอนหญ้าด้วยคน เฉลี่ย 2.49 ครั้ง มีการใส่ปุ๋ยเคมี ผลผลิตที่ผลิตได้ในปีเพาะปลูก 2553 เฉลี่ย 3,038.14 กก. เก็บไว้บริโภคเฉลี่ย 1,693.96 กก. จำหน่ายให้พ่อค้ารับซื้อในท้องถิ่นเฉลี่ย 1,267.29 กก. เฉลี่ย 14.44 บาท เก็บไว้ทำพันธุ์เฉลี่ย 176.04 กก. และเกษตรกรทุกคนยอมรับการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ในระดับมาก มีปัญหาในเรื่องของราคามูลค่าเมล็ดพันธุ์ที่มีต้องซื้อในราคาสูงกว่าท้องตลาด จึงเสนอแนะให้หาตลาดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาต่ำ

คำสำคัญ สภาพการผลิตข้าว กข 6 การยอมรับเมล็ดพันธุ์ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

*นักศึกษาลัทธิสุตรส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) socio-economic circumstance of farmers; 2) circumstance of RD6 Rice production as of the RD6 Rice Seed Propagation Project; 3) adoption of RD6 Rice Seed and 4) problems and suggestions of RD6 rice farmers about production using seed from seed rice, Udon Thani.

The sample in this study comprised a number of 152 farmers who joined the RD6 Rice Seed Propagation Project in 2009 with the District Agricultural Extension Office in Kumphawaphi District and previously used RD6 Rice Seed from Udon Thani Rice Seed Center. Instrument for data compilation was structured interview. Data analysis by computer programs with statistics included frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

The findings of this study were as follows: More than two in three small farmers were male, the average age in education in year 51.24 elementary education compulsory. By three of the four Member group of experienced farmers of RD6 rice production average 13.59 year. Note that the production of RD6 rice species because eating sticky rice and a source of knowledge about the breed of RD6 rice with staff of the state campaign. The average number of household members, 5 people full-time members to help farming occupation than the average 3 person was the main farming area makes an average of 24.0 rai. Use grow RD6 rice breeder farm 11.5 average of the self, their own funds and other sources. Free in cultivation, the average 3,827.06 baht, They allowed seed to be soaked for 12-24 hours as seed preparation using seed 11 kg/rai for transplanting. The average elimination of weed flora by man was 2.49 times. No chemical fertilizer. The average rice yield in 2010 crop year was 3,038.14 kg. The average stored rice for own consumption was 1,693.96 kg. The average rice for sale was 1,267.29 kg. Adoption of RD6 rice seed from Udon Thani rice seed center by every farmer was at high level to solve problem on higher price of rice seed than in the market, it was suggested to find other markets with cheaper price for farmers.

Keywords: An adoption using RD6 rice seed from udon thani rice seed center by farmers in kumphawaphi district, Udon Thani Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

เมล็ดพันธุ์ข้าว กข6 เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวไวต่อแสงโดยกรมการข้าว ได้ทำการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวและกล่าวถึงประวัติพันธุ์ข้าว กข 6 (RD6) ว่าเป็นข้าวเหนียวนาสวนไวต่อแสง ได้จากการปรับปรุงพันธุ์โดยการใช้รังสีชักนำให้เกิดการกลายพันธุ์ โดยใช้รังสีแกมมาปริมาณ 20 กิโลเรด อบเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 แล้วนำมาปลูกคัดเลือกที่สถานีทดลองข้าวบางเขนและสถานีทดลองข้าวพิมาย จากการคัดเลือกได้ข้าวเหนียวหลายสายพันธุ์ในข้าวชั่วที่ 2 นำไปปลูกคัดเลือกจนอยู่ตัวได้สายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงสุดคือ สายพันธุ์ KDML105'65-G₂U-68-254 นับว่าเป็นข้าวพันธุ์ดีพันธุ์แรกของประเทศไทย ที่ค้นคว้าได้โดยใช้วิธีชักนำพันธุ์พืชให้เปลี่ยนกรรมพันธุ์โดยใช้รังสี ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาพันธุ์ข้าวได้มีมติให้ออกขายพันธุ์ได้เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 ให้ชื่อว่า กข 6 เก็บเกี่ยวประมาณวันที่ 21 พฤศจิกายน แหล่งปลูกที่สำคัญที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือในพื้นที่นาฝน ซึ่งผลผลิตโดยทั่วไป เฉลี่ยประมาณ 666 กิโลกรัมต่อไร่ ข้อดี ให้ผลผลิตที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทนแล้งและต้านทานต่อโรคใบจุดสีน้ำตาลและโรคไหม้ ข้าวสุกนุ่มมีลักษณะนุ่มและมีกลิ่นหอม

ในการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้กับเกษตรกร (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี <http://udn-rsc.ricethailand.go.th/jobdiscriprice.htm>) ได้จัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 ในแต่ละปี ประมาณปี 2,000 ตัน ซึ่งไม่เพียงพอความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรและมักประสบปัญหา ในเรื่องปริมาณจำกัดของเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีจึงเป็นเหตุให้ผลผลิตต่ำทั้งนี้เนื่องมาจากการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีมีน้อยและไม่ทั่วถึง การมีพันธุ์ปน ความน่าเชื่อถือจากแหล่งผลิต ทำให้พันธุ์ข้าวไม่ได้มาตรฐานผ่านการคัดกรองและตรวจสอบนำมาเป็นเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกในปaddyไปและมีการปลอมปนข้าวพันธุ์อื่น ๆ เกษตรกรนำเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี มาใช้ในการเพาะปลูกข้าวในแต่ละปีจำกัด จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการไม่ยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว ตามมา โดยพื้นที่อำเภอกุมภวาปี ปีการเพาะปลูก 2552/2553 มีครัวเรือนผู้ปลูกข้าวจำนวน 10,695 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกพันธุ์ข้าว กข 6 107,685 ไร่ มีพื้นที่ประสบภัยธรรมชาติเสียหายโดยสิ้นเชิง 4,307 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 103,378 ไร่ ได้ผลผลิต 43,522 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 421 กิโลกรัมต่อไร่ มีการใช้ประโยชน์การผลิต แบ่งเก็บบริโภค 12,834 ตัน ทำพันธุ์และอื่นๆ 1,077 ตัน จำหน่าย 29,611 ตัน และมีการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานีในการผลิตข้าวเพื่อบริโภคและจำหน่าย (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี 2553)

จากความสำคัญและปัญหา แสดงให้เห็นว่าการผลิตข้าวของเกษตรกรในแต่ละปีนั้นได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานีมาเพาะปลูก จึงควรศึกษาสภาพการผลิตข้าว กข 6 และการยอมรับและการใช้เมล็ดพันธุ์ จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ของเกษตรกรในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางในการ กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการส่งเสริมการผลิตและการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี จังหวัดอุดรธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าว กข 6 ของเกษตรกรตามโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6
3. เพื่อศึกษาการยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าว กข 6 โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในอำเภอกุมภวาปีที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี โดยเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6 กับสำนักงานเกษตรอำเภอกุมภวาปี ปี 2552 จำนวน 13 ตำบล ๆ ละ 50 คน ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ใช้สูตรของ Taro Yamane ในการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.39 ของประชากรทั้งหมดสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตข้าว กข 6 ตามโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6 การยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าว กข 6 โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี **การวิเคราะห์ข้อมูล** ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมของเกษตรกร

เกษตรกรมากกว่าสองในสามเล็กน้อย เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.24 ปี เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งเข้ารับศึกษาในระยะเวลา 4 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรสามในสี่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 เฉลี่ย 13.59 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุสาเหตุที่ทำให้การผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 เพราะบริโภคข้าวเหนียว และแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับพันธุ์ข้าว กข 6 ระบุว่าได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ

2. สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรมีเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำนาเต็มเวลา เฉลี่ย 3 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำนาบางส่วนเวลา เฉลี่ย 4 คน จำนวนแรงงานที่จ้างเพิ่มเติม เฉลี่ย 4 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ การทำนา โดยมีอาชีพค้าขาย รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ และทำไร่ เป็นอาชีพรอง มีพื้นที่ทั้งหมดที่ใช้ทำนา เฉลี่ย 24.0 ไร่ โดยมีพื้นที่ของตนเองที่ใช้ ทำนา เฉลี่ย 20.2 ไร่ พื้นที่เช่าคนอื่นที่ใช้ทำนา เฉลี่ย 8.6 ไร่ พื้นที่ทั้งหมดที่ใช้ปลูกข้าวพันธุ์ กข 6 เฉลี่ย 11.5 ไร่ พื้นที่ของตนเองที่ใช้ปลูกข้าวพันธุ์ กข 6 เฉลี่ย 11 ไร่ พื้นที่เช่าคนอื่นที่ใช้ปลูกข้าวพันธุ์ กข 6 เฉลี่ย 8.4 ไร่

3. สภาพการผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 ตามโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6

1) **พื้นที่ปลูกข้าวในปี 2553 แหล่งเงินทุน และต้นทุนการผลิต** เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 5.6 ไร่ แหล่งเงินทุนใช้เงินทุนของตนเอง และแหล่งอื่นร่วมด้วย ได้แก่ กองทุนต่างๆ เงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เงินทุนจากสหกรณ์ และญาติ เกษตรกรมีค่าต้นทุนวัสดุปัจจัย ค่าจ้างแรงงาน และเครื่องจักร โดยมีค่าเมล็ดพันธุ์/กล้าข้าว เฉลี่ย 276.3 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์ เฉลี่ย 424.1 บาท ค่าปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 218.8 บาท ค่ายากำจัดวัชพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีค่ากำจัดวัชพืช ค่ายาปราบและกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เฉลี่ย 224.8 บาท และค่ากระสอบ เฉลี่ย 233.5 บาท เกษตรกรมีค่าจ้างการเก็บเกี่ยวและการขนย้าย โดยมีค่าจ้างการเก็บเกี่ยวและการขนย้ายเฉลี่ย 309.8 บาท และมีจำนวนคนที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและการขนย้ายเฉลี่ย 3 คน ค่าสีฟัด เฉลี่ย 300 บาท ค่ารถขนย้ายรวมค่าใช้จ่ายในปีการเพาะปลูก เฉลี่ย 3,827.06 บาท

2) วิธีการเพาะปลูกพันธุ์ข้าว กข 6 ในเรื่องขั้นตอนการผลิต โดยการแช่น้ำ 12-24 ชั่วโมง มีการเตรียมดิน มีการใช้เครื่องจักรไถแปลงกล้าจำนวน 2 ครั้ง ส่วนใหญ่ ใช้รถไถเดินตาม และใช้รถแทรกเตอร์ขนาดเล็ก ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในนา ดำ 11 กก./ไร่ และอายุกล้าย้ายปลูก เฉลี่ย 29.28 วัน การกำจัดวัชพืชใช้ยาคุมและการถอนหญ้าด้วยคนเฉลี่ย 2.49 ครั้ง

3. การใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์และการกำจัดโรคแมลงในการเพาะปลูกพันธุ์ข้าว กข 6 มีการใส่ปุ๋ยเคมี โดยครั้งที่ 1, 2 และ 3 ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้

ครั้งที่ 1

ปุ๋ยสูตร 15 – 15 - 15 เกษตรกรหนึ่งในสาม ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 โดยใส่ปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 11.7 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 31 วัน

ปุ๋ยสูตร 16 – 20 - 0 เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 โดยใส่ปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 12.17 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 31 วัน

ปุ๋ยสูตร 46 – 0 - 0 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 โดยใส่ปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 11.52 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 17.34 วัน

ปุ๋ยสูตร 16 – 16 - 8 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 โดยใส่ปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 13.85 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 21.57 วัน

ปุ๋ยสูตร 16 – 8 - 8 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 16-8-8 โดยใส่ปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 13.66 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 15.66 วัน

ครั้งที่ 2

ปุ๋ยสูตร 15 – 15 - 15 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 โดยใส่ปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 9.40 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 52.90 วัน

ปุ๋ยสูตร 16 – 20 - 0 เกษตรกรครึ่งหนึ่ง ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 โดยใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 10.00 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 55.30 วัน

ปุ๋ยสูตร 46 – 0 - 0 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 โดยใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 11.85 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 65.0 วัน

ปุ๋ยสูตร 16 – 16 - 8 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 โดยใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 9.0 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว 45 วัน

ครั้งที่ 3

ปุ๋ยสูตร 16 – 20 - 0 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 โดยใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 9.50 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เฉลี่ย 73.75 วัน

ปุ๋ยสูตร 46 – 0 - 0 เกษตรกรส่วนน้อย ระบุว่า ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 โดยใส่ปุ๋ยเคมีเท่ากับ 10 กก./ไร่ และระบุว่าใส่ปุ๋ยเคมีอายุข้าว เท่ากับ 20 วัน

4. การจัดการและปฏิบัติการหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตพันธุ์ข้าว กข 6 ที่ผลิตตามโครงการกระจายพันธุ์ข้าว กข 6 ผลผลิตที่ผลิตได้ในปีเพาะปลูก 2553 เฉลี่ย 3,038.14 กก. เก็บผลผลิตไว้บริโภคเฉลี่ย 1,693.96 กก. จำหน่ายผลผลิตเฉลี่ย 1,267.29 กก. ไว้ทำพันธุ์ เฉลี่ย 167.04 กก. จำหน่ายผลผลิตปี 2553 มีการจำหน่ายผลผลิต 2 ครั้ง สถานที่จำหน่ายผลผลิตปี 2553 จำหน่ายให้กับพ่อค้ารับซื้อในท้องถิ่น ขายผลผลิตในราคาระหว่าง 11 – 15 บาท โดยจำหน่ายราคาต่ำสุด 8.90 บาท สูงสุด 19.50 บาท เฉลี่ย 14.44 บาท

5. การยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี

เกษตรกรทุกคนยอมรับการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี โดยในภาพรวมมีการยอมรับในระดับมาก

ปัญหา

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าว กข 6 โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของราคาที่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาสูงกว่าท้องตลาด และการตลาดที่ผลิตแล้วเกษตรกรไม่สามารถที่นำไปขายได้ตามที่ต้องการ(ราคาต่ำ) มีปัญหาในเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ และหน่วยงานที่มีปัญหาในเรื่องดิน ที่ขาดธาตุอาหาร การมีพันธุ์ปนในพันธุ์ข้าว และด้านโรคและแมลง

อภิปรายผล

1. สภาพพื้นฐานสังคมและเศรษฐกิจ

เกษตรกรมากกว่าสองในสามเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.24 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา (4 ปี) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นสมาชิกสหกรณ์ เกษตรกรมากกว่าสามในสี่เป็นสมาชิกกลุ่ม—ผลการวิจัยสอดคล้องกับสุวัฒน์ ศรีโททุม (2550) พบว่าการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรภายใต้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอุดรธานี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา พิจารณาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมแล้วผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสภาพโดยปกติของเกษตรกรไทยที่เพศชายมักจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำหรือผู้ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่มากกว่าเพศหญิงที่ไม่ค่อยกล้าแสดงออก เมื่อมองด้านอายุของเกษตรกร จะเห็นว่าอายุเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอยู่ในวัยกลางคนก่อนไปถึงอายุมาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดอุดรธานี วัยหนุ่ม-สาวหันหลังให้กับอาชีพการเกษตรที่พ่อแม่ทำมา เพราะคิดว่าเหนื่อยและนานกว่าจะให้ผลคุ้มค่า

2. สภาพการผลิตข้าว กข 6

เกษตรกรทั้งหมด เตรียมเมล็ดพันธุ์โดยการแช่น้ำ 12-24 ชั่วโมง การเตรียมดินมีการไถ 2 ครั้ง โดยรถไถเดินตาม และใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 11 กก./ไร่และสอดคล้องกับ เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544: 75-83) ที่กล่าวในเรื่องการเตรียมดิน ไว้ว่า ควรมีการไถดะ 2 ครั้งก่อนการปลูก และควรใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในอัตรา 11 กก./ไร่ หลังการปลูก ด้านการกำจัดวัชพืชกำจัดโดยการถอนทิ้งเฉลี่ย 2.49 ครั้ง การขังน้ำในแปลงเกษตรกรมีการขังน้ำในแปลงนา แต่ก็มีส่วนน้อยที่มีการขังน้ำในแปลงนาจากสระน้ำตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544 : 75-83) ซึ่งกล่าวว่า การเตรียมเมล็ดพันธุ์ต้องมีการแช่น้ำประมาณ 24 ชั่วโมง สอดคล้องกับกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวไว้ว่า การกำจัดวัชพืชกับสารเคมียอมเป็นอันตราย ดังนั้นต้องมีวิธีการโดยการถอนทิ้ง หรือนำวิธีการจัดการน้ำมาใช้เพื่อลดปัญหาวัชพืช จะเห็นได้ว่ามีวัชพืชน้อยชนิดที่งอกในน้ำได้ ดังนั้น การทำนาดีซึ่งมีน้ำเข้าตั้งแต่เริ่มปักดำ จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องวัชพืช

3. การใส่ปุ๋ยเคมี

เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่ามีการใส่ปุ๋ยเคมี โดยครั้งที่ 1 ใส่สูตร 15 – 15 -15 ในอัตรา 11.7 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 31 วัน สูตร 16 – 20 – 0 ในอัตรา 12.17 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 31 วัน สูตร 46 – 0 – 0 ในอัตรา 11.52 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 17.34 วัน สูตร 16 – 16 – 8 ในอัตรา 13.85 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 21.57 วัน สูตร 16 – 8 – 8 ในอัตรา 13.66 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 15.66 วัน ซึ่งขัดแย้งกับ เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544 : 75-83) กล่าวไว้ว่า การใส่ปุ๋ยครั้งแรกก่อนปักดำต้องใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 สำหรับนาดินเหนียว หรือ 16-18-8 สำหรับนาดินร่วนหรือดินทรายในอัตรา 20-30 กก./ไร่ โดย

การหว่านปุ๋ยให้สม่ำเสมอทั่วทั้งแปลงนาและคราดปุ๋ยให้คลุกเคล้าเข้ากับดินนาอย่างทั่วถึง ตลอดทั้งแปลงก่อนปักดำ 1 วัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าถ้าใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 1 ก่อนปักดำ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น จึงลดขั้นตอนลงและประหยัดค่าใช้จ่าย จึงเริ่มใส่ปุ๋ยครั้งแรก หลังปักดำไปแล้ว ส่วนครั้งที่ 2 เกษตรกรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตรา 9.40 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 52.90 วัน สูตร 16-20-0 ในอัตรา 10 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 55.30 วัน สูตร 46-0-0 ในอัตราเฉลี่ย 11.85 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 55.30 วัน และสูตร 46-0-0 ในอัตราเฉลี่ย 9.0 กก./ไร่ ในข้าวอายุเฉลี่ย 45 วัน ซึ่งสอดคล้องกับ เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544 : 75-83) กล่าวไว้ว่าการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะข้าวเริ่มตั้งท้องหรือสร้างรวงอ่อนด้วยการใส่ปุ๋ยที่ให้ธาตุไนโตรเจน (N) เช่น ยูเรีย (N 46%) หรือแอมโมเนียมซัลเฟต (N21%) ในอัตราไร่ละ 7-5 กก./ไร่ จากผลการวิจัยอาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรต้องการผลผลิตมากจึงได้ดำเนินการใส่ปุ๋ยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

4. การยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ของเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรทั้งหมดยอมรับเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี ในระดับมากเมื่อพิจารณาแยกประเด็นพบว่า เกษตรกรมีการยอมรับมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย ในประเด็น มีลักษณะตรงตามพันธุ์ของข้าวพันธุ์ กข 6 และการบรรจุภัณฑ์ได้มาตรฐาน เช่น สภาพถุงไม่ขาดหลุด มีวันเดือนปีที่ผลิต และมีการยอมรับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อยในประเด็นเมล็ดพันธุ์ปราศจากโรคและแมลงทำลาย แหล่งผลิตมีความน่าเชื่อถือ เบอร์เซ็นต์ความงอกของเมล็ดสูง และไม่มีพันธุ์ปน และมีการยอมรับน้อยในประเด็น ราคาจำหน่ายของเมล็ดพันธุ์เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรต้องการการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์หรือให้ราคาที่ถูกลงกว่านี้ จึงให้ข้อคิดเห็นในเรื่องราคาที่มีการยอมรับน้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าว กข 6 โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี เกษตรกรส่วนใหญ่ ให้เหตุผลให้กับเกษตรกรในด้านราคาจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาต่ำ ให้มีการประกันราคาข้าวอย่างต่อเนื่อง ให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเรื่อง พันธุ์ข้าว ราคาข้าว การดูแลรักษา การใช้สารเคมี ให้มีนักวิชาการให้คำปรึกษาในเรื่องดิน ให้มีการทดสอบพันธุ์ก่อนเรื่องพันธุ์ปน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลและให้คำปรึกษาด้านโรคแมลง การดูแลรักษา ด้านการเก็บเกี่ยว ให้มีการทดสอบเบอร์เซ็นต์ความงอก ตรวจสอบความสมบูรณ์เมล็ดพันธุ์ข้าว กข 6 ด้านโรคแมลง และให้มีการสร้างความน่าเชื่อถือของแหล่งผลิตและการบรรจุภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

กรมการข้าว “ยุทธศาสตร์ข้าวไทย” ค้นวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2554 จาก

<http://www.ricethailand.go.th/rice%20web/Introduce%20Rice/strategy.pdf>

กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ “องค์ความรู้เรื่องข้าว” ค้นวันที่ 24 สิงหาคม 2552 จาก

(<http://www.brrd.in.th/rkb/>)

กรมการข้าว “องค์ความรู้เรื่องข้าว” ค้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2554 จาก http://www.brrd.in.th/rkb/data_002/a1/rice_xx2-03_ricebreed_RD6.html

_____. (2545) ข้าวพันธุ์ดี. [ม.ป.ท.]; กรมส่งเสริมเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

_____. (2545) แนวทางการกำหนดมาตรฐานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน. [ม.ป.ท.]; กองส่งเสริมพืชไร่ นา กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

กิตติยา กิจควรรดี และคณะ (2541) คุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บเกี่ยวอายุต่างกัน (รายงานผลการวิจัยประจำปี 2530)

สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บุญสม วราเอกศิริ (2535) *หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร* กรุงเทพมหานคร หจก.สำนักพิมพ์ ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

วัฒนา บันเทิงใจ (2546) “การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง

ขยายพันธุ์ข้าวกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 16 จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี “ภารกิจศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี” คำนวณที่ 25 เมษายน 2554 จาก [http://udn-](http://udn-rsc.ricethailand.go.th/jobdiscriprice.htm)

[rsc.ricethailand.go.th/jobdiscriprice.htm](http://udn-rsc.ricethailand.go.th/jobdiscriprice.htm)

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี (2553) การประเมินผลผลิตข้าวปีการผลิต 2552/2553 จังหวัดอุดรธานี. (อัคราณา)

เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544) “เทคโนโลยีการผลิตข้าวพันธุ์ดี” กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการเกษตร